

týdnu se zjevil duch znovu. Tentokrát již velmi šedý a opakoval své nařízení. Muž se ale neodvažoval sám vydat za rytířem. Duch ho tedy příští týden navštívil potřeť. Byl celý černý a hrozil muži uškrcením. Zlostně volal: „*Čím déle váháš, tím déle budeš muset kopat.*“ Muž již nemeškal

a vydal se na místo s úzkostným očekáváním. Po úmorném kopání se objevila mříž, chodba a dokonce budova z kamene. Další práce však byla nekonečná. Po novém a novém hloubení muž nevěřil ve výsledek. Úkol tak znovu nesplnil.

Jindřich Nusek

OCHOTNICKÉ DIVADLO NA PODBLANICKU XIX.

Pěvecko-ochotnická jednota Kašpar Kaplíř ze Sulevic (1)

Ve Voticích dlouho nebyla situace příznivá pro založení nějakého spolku. Nebyli zde lidé, kteří by dali k něčemu podobnému impuls, kteří by pak také dovedli kolem sebe shromáždit další spolupracovníky. Zkrátka nevědělo se, jak začít. Obrat k lepšímu nastal, až když dvojtřídní votická škola byla v roce 1861 rozšířena na trojtřídní. Ke dvěma votickým kantorům Aloisu Hatlákovi (učil ve druhé třídě) a Janu Chotašovi (učil ve třetí třídě) byl pro první třídu jmenován velvarský rodák Václav Jindřich, tehdy asi dvacetiletý. A právě tento mladý vlastenecký učitel vnesl do zdejší školy a brzy i do celého města nový duch, zaměřený výhradně česky. Měl výborné výsledky. Od jeho žáků se ti starší učili správně češtině. Byl velmi dobrým hudebníkem a zaníceným obdivovatelem sborového zpěvu. Ve škole obýval zdarma světničku, ale za to musel hrát v kostele na varhany. Tehdy každou neděli bývaly mše s hudbou – zvané figurální, při nichž z ochoty vypomáhali někteří votičtí občané: Fr. Hochman, starosta obce, Vojtěch Plojhar, pozdější prezident soudu v Jihlavě, Jan Hobzík, Jan Preis, Josef Kopfstein, sládek a dobrý houslista.

S nimi brzy navázal učitel Jindřich bližší styky a pak spolu s učitelem Hatlákem sezvali občany „znalé zpěvu“ a začaly porady o založení spolku. Byl založen v lednu 1862. Tito dva učitelé, kteří nepocházeli z Votic, se dotázali studenta Vojtěcha Vyšína, vlastence a zaníceného Votičáka, kdo byl nejvýznamnějším votickým občanem, podle kterého by byl spolek pojmenován. Od něj vyšel návrh na Kašpara Kaplíře ze Sulevic, pána na Neustupově a krátký čas i ve Voticích, jednoho ze 27 českých pánů popravených po bělohorské bitvě na Staroměstském náměstí v Praze. Členové spolku návrh přijali. Sestavili spolkové stanovy a zaslali je na místodržitelství ke schválení. Činnost však byla zahájena ihned. Nečekalo se na úmyslně protahované

vyjádření rakouských úřadů. Ty s oprávněnými obavami sledovaly rychle narůstající vlastenecké hnutí. Díky přednostovi politického referátu při votickém okresním úřadě Josefu Wíždálkovi, pozdějšímu okresnímu hejtmanovi v Sedlčanech, byla tato činnost trpěna. Dr. Wíždálek byl členem spolku a později – to už se psal Wíždálek – byl jmenován čestným členem „Kaplíře“, prvním čestným členem vůbec.

Zpěvácký spolek přijal heslo: „K slávě Boha – blahu vlasti“. Jako znak měl stříbrnou lyru v červeném poli. Měl také prapor, věnovaný majitelem panství v Neustupově V. Rombaldem. Prapor byl později uložen v městském muzeu. Po zrušení muzea v padesátých letech byly některé části sbírek včetně praporu nešetrně uloženy ve vlhkém sklepech tehdejšího Domu osvěty. Zde prapor zplesnivěl a rozpadl se.

První výbor tvořili votičtí občané: František Hochman – předseda, Alois Hatlák – sbormistr, Václav Jindřich – jednatel a Jan Preis – pokladník. Notový materiál si vypůjčovali z Prahy a učitel Jindřich nejdříve opisoval partitury a ty pak zase rozepisoval do jednotlivých hlasů. Archiv „Kaplíře“ obsahoval až do posledních let mnoho sborových i orchestrálních skladeb psaných rukou Václava Jindřicha.

Z dochovaných dokladů je také známo i první hlasové obsazení „Kaplíře“:

Sbormistr: Alois Hatlák

Tenoristé: Fr. Hochman, Vojtěch Plojhar, Fr. Havlík, E. Písařík, J. Wanner.

Basisté: V. Jindřich, A. Kukla, Em. Vrzal, J. Hobzík, V. Horák, J. Preis.

Sbor měl tehdy 12 členů. Místnost ke zkouškám propůjčoval ve staré budově hostince Modrá Hvězda Fr. Havlík. Budova je za nynějším hotelem Modrá Hvězda v Kaplířově ulici.

Hned po nacvičení několika sborů byly pořádány besedy pro úzký okruh pozvaných.

Hrála se i smyčcová kvarteta. První písemná upomínka na tuto činnost je datována 19. února 1862. Je to ručně psaný pamětní lístek ze sousedské zábavy, který každý účastník dostal v upomínku. Je na něm také napsána dnes již dávno zapomenutá vlastenecká píseň „Tážete se, proč jsem Slovan?“

Besedy byly zpočátku pořádány v Modré Hvězdě, později v letním sále hostince U města Hamburku. Sál měl pouze tři stěny, na východní stranu byl zcela otevřen. Když byl hostinec zrušen, a z Hamburku se stala zemědělská usedlost v majetku pana Rosola, změnil se sál ve velikou kolnu na povozy a stroje. Kolna stávala hned pod vozovkou nynější Pražské ulice a byla zbořena až po roce 1970. Stará jednoposchodová budova, která dnes stojí v blízkosti ředitelství Státního statku, sloužila původně jako onen známý hostinec U města Hamburku. V prvním poschodí na východní straně byl před rokem 1860 jediný taneční sál ve Voticích.

V letní sále byla 2. srpna 1862 pořádána beseda, při které poprvé ve Voticích účinkoval velký smyčcový orchestr. Na vyvýšeném podiu byly

rozestaveny pulty pro muzikanty, ostatek sálu byl vyplněn sedadly.

Již v roce 1864 zúčastnil se „Kaplíř“ sjezdu zpěváckých spolků v Praze. V roce 1868 byl jeho předsedou starosta okresu Fr. Macháček a činných členů už bylo 22. Po zřízení dalších tříd na votické škole přibyli i další učitelé – zpěváci a muzikanti.

V roce 1870 byly schváleny a tiskem vydány nové stanovy. V té době už měl spolek najatu vlastní místnost v domě M. Stuchla čp. 182 (vedle školy). Zde také stála pýcha spolku – vlastní klavír. Do roku 1866 se vystřídali sbormistři: A. Hatlák, V. Jindřich, M. Hrubý, K. Hruška a K. Pich.

Když kalendář oznamoval rok 1885, objevily se první snahy o sloučení s divadelními ochotníky. Dohody ale bylo dosaženo až 24. ledna 1886. Byly přijaty nové stanovy sloučených spolků. Jméno spolku nyní bylo až do jeho zániku Pěvecko-ochotnická jednota Kašpar Kaplíř ze Sulevic. Z názvu se později obvykle vynechávala slova „Kašpar“ a „ze Sulevic“.

V pamětní knize „Kaplíře“ je uložena pozvánka na besedu v sále hostince pana Horáka (dnes zbořený hostinec u Zoulů proti Hamburku) ze dne 19. února 1865. Na programu čteme již jména významných skladatelů, jako K. Bendl, P. Křížkovský, C. M. Weber, Fr. Schubert. Úplně dole je zajímavá poznámka: „Vstupné 1 zlatý 20 krejcarů, údové zpěváckého spolku 80 krejcarů“.

S přibývajícimi léty přibývají i jména dalších skladatelů: Smetana, Dvořák, Vendler, Bach, Bellini, Donizetti, Verdi, Wagner a další. Z členů „Kaplíře“ se vytváří vynikající chrámový sbor i orchestr.

V lednu 1880 byl jednomyslně zvolen čestným členem spolku Bedřich Smetana. Jeho poděkování, k němuž byl přiložen i krátký smíšený sbor (dnes již dávno neznámý), uvádím doslovně:

Slavnému výboru zpěváckého spolku Kaplíř ve Voticích!

Račtež přijmouti nejvroucnější díky za jmenování mne čestným členem zpěváckého spolku Kaplíř ve Voticích, a zároveň ujišťování, že si takové cti jak náleží vážiti umím.

*S veškerou úctou Bedřich Smetana
Jabkenice 14. ledna 1880*

Dlouholetá pěvecká příprava přinesla své ovoce. Dne 23. ledna 1897 pořádá „Kaplíř“ Smetanův večer. Votické obecnstvo tehdy poprvé uslyšelo arie, dueta i sbory ze

**Úvodní list Pamětní knihy
Pěvecko-ochotnické jednoty Kaplíř.**

Smetanových oper. Od tohoto koncertu byl už jen krůček k nápadu provést celou Smetanovu Prodanou nevěstu. Její představení se uskutečnilo 24. května 1906 v sále hotelu Filípek. Opera byla provedena koncertně, to znamená bez kostýmů a jevištního projevu, protože Votice tehdy ještě neměly vyhovující sál a jeviště.

V roce 1924 pořádal „Kaplíř“ oslavy stého výročí narození svého čestného člena Bedřicha Smetany. Ve dvou koncertech (30. března a 21. června) zazněla i nádherná kantáta pro sbor a orchestr Česká píseň a celá řada Smetanových skladeb. O širší repertoáru „Kaplíře“ svědčí doklady z obou koncertů. Podle nich zjišťujeme, že programy koncertů byly zcela odlišné. Rok 1924 je také dokladem úžasné pracovní intenzity. Kromě dvou již zmíněných koncertů provedl „Kaplíř“ 14. prosince 1924 ještě Blodkovu operu V studni. Představení byl tehdy přítomen hudební skladatel Anatol Provazník a podle vyprávění svědků nešetřil pochvalou. V té době byl již sbormistrem a dirigentem „Kaplíře“ ředitel měšťanské školy František Pavlovský.

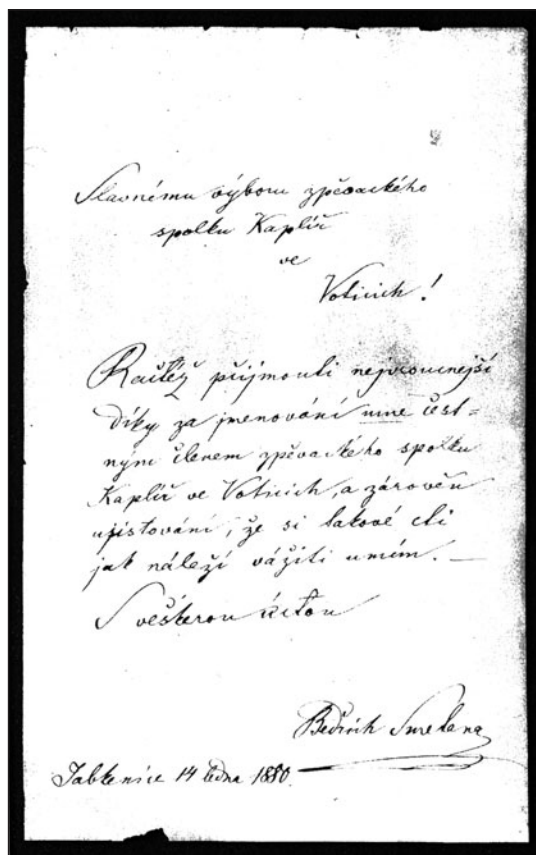
Už v roce 1913 dával „Kaplíř“ operu Ant. Valenty Mělnického „Symfonie aneb Kouzelná hlína“. Bylo to zřejmě dílko, které brzy po svém vzniku zase v tichosti zaniklo. Přesto se však dávalo dvakrát: 16. února a „na všeobecnou žádost“ ještě 23. února 1913.

Velký divácký úspěch sklídila opereta votických učitelů a výborných muzikantů Fr. Pavlovského a Ant. Schwarzinger a Psaníčko, dávaná 22., 23., 25. a 30. března 1919.

Velice obsáhlou činnost umožňovala široká členská základna – až 90 členů, z nichž byl sestaven mužský, ženský a smíšený sbor a orchestr. Ten byl ještě doplňován muzikanty z okolí, kteří obětavě chodili na večerní zkoušky až z Neustupova nebo Jankova. Například hráč na kontrabas V. Svoboda, hostinský na Hostišově, za krásného počasí i nepohody vlácel svůj objemný nástroj pravidelně dvakrát týdně na zkoušky, bezplatně, jen z pouhého muzikantského nadšení. Mnoho členů zpívalo v „Kaplíři“ po celý svůj život.

Spolek pořádal koncerty, pěvecko-hudební večírky, divadla (činohry i operety), účinkoval i na sjezdech Pěvecké obce československé. Zpíval v Praze, Táboře, Soběslavi, Týně nad Vltavou, Benešově a Sedlčanech.

Nebývalého úspěchu dosáhly operety Dítě cirkusu od E. Eyslera a Ascherův Taneček panny Mářinky. Obě operety byly provedeny v roce

**Poděkování Bedřicha Smetany z ledna 1880
za zvolení čestným členem votické
ochotnické jednoty.**

1933 (v dubnu a červenci). Je to další doklad velmi intenzivní práce a schopností spolku.

Oslavy 75letého trvání spolku v roce 1937 byly největším podnikem, jaký kdy „Kaplíř“ pořádal. Zúčastnilo se jich sedm pěveckých sborů dospělých a tři dětské. V závěru slavnostního koncertu vystoupil 348 členný smíšený sbor ve skladbách Bedřicha Smetany, J. B. Foerster a K. Bendla. Oslavy se staly slavností celého města.

Zcela výjimečný úspěch na tomto festivalu měl dětský sbor měšťanské školy ve Voticích. Čítal 150 členů a řadu let byl důstojným partnerem dospělých. Oba sbory – dětský i dospělý – vedl sbormistr Fr. Pavlovský, který řídil „Kaplíř“ celých 32 let až do skončení činnosti v roce 1951.

Dětský sbor podobně jako „Kaplíř“ koncertoval v různých městech, ale v menším obsazení. V plném počtu vystupoval pouze ve Voticích, kde se pro jeho vystoupení muselo zvlášť upravovat jeviště. Pro mimořádný repertoár (vlastní

netradiční úpravy a skladby svého sbormistra) a pro strhující přednes byl velmi oblíben. Přišlo i pozvání do Československého rozhlasu. Zájezd do Prahy se však neuskutečnil, protože přepravit 150 dětí by byla v tehdejší době velmi obtížná a zodpovědná akce.

Ještě v roce 1937 provedl „Kaplíř“ na výborné úrovni Nedbalovu Polskou krev. Bylo to snad nejdokonalejší představení v celé historii spolku. Byla to ale také labutí píseň Pěvecko-ochotnické jednoty Kaplíř, která po celých 75 let byla nositelkou kultury ve Voticích a širokém okolí.

Brzy potom politické události utlumily činnost nejen „Kaplíře“ a 9. června 1942 po atentátu na Heydricha přichází definitivní zákaz veškeré spolkové činnosti. Po válce se nepodařilo rozvíjet práci „Kaplíře“ do původní šíře a bohatosti.

Poslední samostatný koncert uspořádali „kaplířovci“ 28. května 1948. Pak ještě vystupovali několikrát při různých příležitostech, hlavně na pohřbech svých členů.

V roce 1950 vychází vyhláška, podle níž všechny spolky mají pokračovat ve své činnosti pouze pod závodním výborem některého podniku. V té době jediným podnikem ve Voticích bylo Hospodářské a výkupní družstvo. Ani jedna z obou stran však neměla na tomto spojení zájem, a tak spolek ukončil svou činnost.

Po 90 letech – 17. června 1952 – se odehrává poslední akt v životě „Kaplíře“. Místní osvětová beseda ve Voticích přejímá spolkový inventář: 357 inventárních čísel sborů, písní i orchestrálních skladeb. Předávala Matylda Pavlovská – jednatelka „Kaplíře“, přejímal Otakar Stibor – jednatel Osvětové besedy.

V polovině padesátých let zakládá Fr. Pavlovský se svou manželkou ženský sbor pod hlavičkou podniku, který sdružoval ženy šijící doma různé výrobky. Sešly se v něm opět všechny bývalé členky „Kaplíře“. Sbor zase úspěšně vystupuje, ale v roce 1959 končí svou práci a 81letý sbormistr Fr. Pavlovský odchází do ústraní.

Sbormistři, kteří se podíleli na umělecké činnosti zpěváckého spolku „Kaplíř“:

1862 – 1888: Ant. Hatlák, učitel, V. Jindřich, učitel, K. Pich, učitel, E. Hrubý

1888 – 1911: K. Hruška, ředitel školy

1911 – 1912: Fr. Preis, ředitel záložny

1912 – 1922: Ant. Schwarzingler, učitel, Fr. Pavlovský, učitel

1922 – 1952: Fr. Pavlovský, ředitel školy, krátce zaskočili Josef Bejšovec, školní inspektor,

Jan Kadlec, učitel, P. Pavlovský, učitel (řídil poslední koncert)

Věrnost členů svému spolku byla až neuvěřitelná. Například Fr. Preis byl členem „Kaplíře“ plných 74 let.

O umělecké úrovni spolku se velmi uznale vyjadřovaly i přední osobnosti naší hudby: Anatol Provazník, Josef Suk, Ot. Ostrčil, Jindřich Jindřich a první režisér Smetanových oper Edmund Chvalkovský. Ten si dokonce pozval do Soběslavi Fr. Pavlovského – soběslavského rodáka – k nastudování amatérského provedení Blodkovy opery V studni, která se tam dávala v režii E. Chvalovského. Také Lidunka byla v Soběslavi votická: M. Pavlovská.

Kolik lásky k hudbě, kolik nadšení a obětavosti musely v sobě mít celé ty řady kaplířovců!

Spolek votických studujících

Tak jako první votický buditelský spolek „Kaplíř“ založili učitelé a dali mu do vínku hudbu a zpěv, druhý spolek „Spolek votických studujících“ založili studenti a zaměřili ho na činnost divadelní. Jeho základy byly položeny ve stejném roce jako základy „Kaplíře“.

O letních prázdninách v roce 1862 sezval votický student Vojtěch Vyšín všechny studenty z Votic a okolí na schůzi, kde se měl založit divadelní spolek ve Voticích. Sešlo se tehdy 8 studentů: Nosek, Vyšín, Mašek, Anděl a Nigrín z Votic, Babický ze Srbic a dva Peterkové ze Zahradnic. Protože všichni přítomní přímo hořeli touhou po vlasteneckých činech, byl spolek snadno založen. Jeho činnost prováděná hlavně o prázdninách, se zaměřila na šíření vlasteneckého cítění ve Voticích a okolí. Studenti zamýšleli pořádat přednášky, zábavy a hlavně provozovat divadla.

Členové spolku se usnesli, že každý příslušník spolku („úd spolku“) si zvolí jméno, které bude užívat ve spolku a spolkovém časopisu. Členové se navzájem nazývali bratry. A pokud jde o jména jednotlivých členů, setkáváme se tu s Augustýnem (Otmar Wöllker), Palečkem, Švandou, Mítrovicem, Poděbradem, Srbickým, Tomickým, Votickým (R. Vyšín), Drahotínem, Žižkou, Blaníkem a dalšími. Duší spolku byl bratr Jaroslav Thurn – pozdější prof. MUDr. Vojtěch Vyšín, gynekolog v Olomouci a Plzni.

Spolek vydával svůj časopis zvaný „Votice“. Byl ručně psaný jen v jediném exempláři a členové si ho jeden druhému předávali podle předem

určeného pořadníku. Dodnes je zachován titulní list jeho prvního čísla. Začíná veršem:

„Všechny kroky naše musí vésti
láska k národu a jeho štěstí“.

V úvodu se píše: „Nastupujte, lístky milé, dráhu ve spolek náš. Vyplodila vás láska k jazyku a otčině. Kéž i vy lásku mezi námi budíte, lásku svatou k naší milé vlasti i k naší otčině a upevňujete mezi námi stálost a svornost tak velmi ovšem nám potřebnou“.

Zachovala se i „Kniha stížností, návrhů a ohlášení Spolku votických studujících“. Je to útlá knížečka, v tuhých deskách, která velmi dobře dokumentuje spolkový život se všemi radostmi i starostmi. Z ní je také patrné, že se členové spolku scházivali i v Praze a že do spolku patřili i studenti studující mimo Prahu. Dočteme se v ní, jak si studenti zakoupili na dluh a na splátky za 68 zlatých divadelní kroje: *oblek pro krále, oblek pro královici, dvoje sametové obleky, 10 rytířských oděvů, jež v moderní obleky změnit lze, jednu paruku s pleší a nějaké vousy – a tak dále.*

Na jiném místě zase čteme stížnost nespokojených čtenářů časopisu: „Nížepsaní vyslovují přání, by bratr předseda pisatele časopisu napomenul, by podruhé lépe a čitelněji psal časopis a všechny chyby a kaňoury v něm si uspořil. Což neměl redaktor více prací, že musel na konci jeden a půl listu vynechat, nechat prázdné? – Uspořádání mohlo být také lepší!“

Následují podpisy: Paleček, Blaník, Mitrovic.

A hned čteme další připomínku, podepsanou opět bratrem Palečkem: „Předešlý školní rok uveřejnil bratr Neustupovský báseň nadepsanou „Dívčí bol“. Dnes mě navštívil Spálenka a četl mi tuto báseň zcela doslovně, jak byla v našem časopisu uveřejněná. Na otázku, kde tuto báseň opsal, odpověděl mně, že od jistého Boh. Čermáka, žáka gymnasia v Táboře, který tuto svou báseň uveřejnil v tábořském studentském časopisu Lužnice a že i další příspěvky našich tábořských údů (členů studujících v Táboře) jsou odtud opsány... Žádám Tě, bratře Thurne, by si důkladně vyšetřování v této věci zavedl. V Praze dne 6. prosince 1885. bratr Paleček“

A jak se na správnou knihu stížností sluší a patří, je tam ihned zapsána i odpověď: „Na obě čísla odpovídám: Stane se!“ Těmto zápiskům však ještě předcházelo toto: „.... Také nevím, jestli

Městské divadlo ve Voticích.
V neděli dne 23. srpna 1863
ochotnictvem zdejším předneseno bude:
Proslov k otevření divadla ochotnického,
a i v
Rohovín čtverrohý.
Převodní hračka ve dvou jednáních od Václava Klugey.
O s a b y:
Čtěk, / přecitlivělí matři.
Stolík, /
Červená, /
Rohovín Čtverrohý, bohatý rudožlutý a nářaditostná
matřilo mstička na seščená poměr.
Mareš Lelák, reprezentant.
Sušil,
Dístejník,
Voják,
Hosté,
Slápek.
Děj se koná v malém sálečku.
koněné
Politika v lese.
Veselohra v jednom dějství.
O s a b y:
Mundl, knížečí naděvce
Koskardel, jeho dínka manželka.
Rákoska, jeho dcera a první manželka.
Robert, Koskardelův bratr, mládý kápec.
Matěj, starý myslivce a hlučák.
Velečení, vysocce vážení!
Vstupující poprvé před Vašnostino soudné oko, obracíme
vsemožnou peči na to, abychom požadavkům veletčného obce-
nstva našeho města vyhověli a ujistujeme vysocce vážené příznivce
divadla českého, že bude naši největší snahou, laskavého účastenství
hodnými se pronázkat. **Ochotníci.**
Vstupné lístky lze dostati u p. Váňky, tchárnicka.
Ceny míst:
Chtovat sedadlo 30 kr. — Lístek k stolu 20 kr. — Lístek na galerii 10 kr.
Otevření kasy v 6 1/2 hodin. Začátek divadla **určitě** v 7 1/2 hodin.
Tak a. J. Laufer a spol. (L. Frank) v Táboře 1863.

Pozvánka na první představení ochotnického divadla dne 23. srpna 1863 ve Voticích.

který úd smí si bez svolení valné hromady jméno své měniti. U bratra Palečka již potřetí. Nazýval se Ámos, pak Paleček a nyní se chce opět nazývati Paragrafem... Votice 7. srpna 1865. bratr Thurm“
Jak je vidět, neměli to ti údové spolku jednoduché.

„Ředitelem divadla“ (dle tehdejšího názvosloví) měl být votický mydlář Kopfštejn, ale ten volbu nepřijal. Ředitelem se tedy stal sládek Horák, kterého později vystřídal votický purkmistr Hochman. Ten také býval předsedou „Kaplíře“. Divadlo režíroval Vojtěch Vyšín. Hráť se však zatím nedalo, protože nebylo jeviště.

Čeněk Habart, Pavel Pavlovský
dokončení příště

Pozn red.: Text a obrázky převzaty z publikace „Votice“ (Čeněk Habart, Pavel Pavlovský, 1990: Votice, z historie města. MNV Votice, SKS Votice, Vlastivědný kroužek Votice. 74 str.).